

Криворучко Т. В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

VOSI-КОНСТРУКЦІЯ У ФУНКЦІЇ КОМПЛЕМЕНТА ПЕРЕХІДНИХ ДІЄСЛІВ НА МАТЕРІАЛІ ПАМ'ЯТОК РАНЬООНОВОАНГЛІЙСЬКОГО ПЕРІОДУ

У статті розглядається VOSI-конструкція у функції комплементу перехідних дієслів на матеріалі пам'яток ранньоновоанглійського періоду. Досліджується VOSI-конструкція у функції комплементу одноперехідних дієслів з контролюючим суб'єктом дії, VOSI-конструкція у функції комплементу комплексно перехідних дієслів і VOSI-конструкція у функції комплементу двоперехідних дієслів у ранньоновоанглійській мові. Прослідковується частотність уживання VOSI-конструкції у функції комплементу перехідних дієслів у пам'ятках ранньоновоанглійського періоду.

Ключові слова: VOSI-конструкція, одноперехідні дієслова, двоперехідні дієслова, комплексно перехідні дієслова, комплемент.

Постановка проблеми. Уявлення про речення можливе тільки за умови комплексного вивчення його структури, семантики та функціонування в синхронії й діахронії. У граматичних студіях інтерес викликають синтаксичні структури вторинної предикації, а саме VOSI-конструкція, як комплемент перехідних дієслів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виникнення та розвиток синтаксичних одиниць неодноразово висвітлювалися відомими науковцями (К. Крікау, Я. Цайтлін, Є. Есперсен, О. Фішер). Однак існує певна лакуна в дослідженні VOSI-конструкцій у ранньоновоанглійській мові.

Постановка завдання. Метою статті є дослідити VOSI-конструкцію у функції комплементу перехідних дієслів і визначити частотність уживання VOSI-конструкцій у ранньоновоанглійській мові.

Виклад основного матеріалу. Нефінітні предикативні конструкції чітко виявляють свої дієслівні/недієслівні характеристики й займають певні синтаксичні позиції. Щодо функціонального навантаження такої конструкції, то воно повинно узгоджуватись з природою самого інфінітива. Комплементами є облігаторні поствербальні конститuentи. Суб'єкт дії дієслова й об'єкт, на який спрямовано дію, доповнюють семантику дієслова, яке обирає певний тип комплементу [3, с. 42]. Цей вибір диктується семантикою головного дієслова, яке накладає обмеження на залежні від нього елементи. Структурно комплемент складається з комплементайзера та під-

рядного (*embedded*) речення [1, с. 417] і виконує загальну функцію в реченні.

Термін *VOSI (Verb – Object/Subject – Infinitive)* об'єднує всі інфінітивні комплементарні конструкції з іменною групою в препозиції. VOSI-конструкції вживаються після одинадцяти категорій дієслів (серед них – дієслова причини, дозволу, команди, заборони, перешкоди, спонукання тощо), різних за своєю дистрибуцією [2, с. 149].

Перехідні (транзитивні) дієслова поділяються на одноперехідні (монотранзитивні) (відкривають позицію для одного комплементу); двоперехідні (дитранзитивні) (відкривають позицію для двох комплементів); комплексно перехідні (комплексно транзитивні) (доповнюються комплексним комплементом) [4, с. 53].

Одноперехідні дієслова відкривають позицію прямого додатку як свого єдиного комплементу, який може бути виражений іменною групою (NP), фінітним (*that-clause*) або нефінітним (конструкції *Accusative and Infinitive*) реченням. Щодо нефінітної клаузи у функції одноперехідних дієслів зазначимо, що тільки два типи нефінітних клауз уживаються в номінативній функції: інфінітивна клауза з часткою *to* та *-ing* дієприкметникова клауза.

Приклад (1) демонструє одноперехідну комплементування, де головне дієслово має прямий об'єкт. Розглянемо критерії, які підтверджують, що об'єкт у прикладі (1) є нефінітною клаузою у функції прямого додатку:

(1) *When I was with him, I have heard him swear* (Shakespeare, *The Merchant of Venice*, p. 59).

а) нефінітну клаузу можна замінити займенником *it*, який є рівноцінним клаузі, або іменною групою, що номіналізує значення клаузи: *When I was with him, I have heard it*; *When I was with him, I have heard his swear*.

б) нефінітна клауза може бути центром псевдорозщепленого речення: *What I heard was to hear him swear*; *What I heard was for him to hear his swear*.

в) суб'єктний займенник в об'єктному відмінку може бути заміненим присвійним займенником, наприклад: *When I was with him, I have heard his swearing*.

У мові ранньоніованглійського періоду VOSI-конструкція вживається у функції компонента одноперехідних дієслів з контролюючим суб'єктом дії. Цей тип комплементації експлікує відносно невелика група дієслів, що позначають уподобання чи бажання (або навпаки): (*can't*) *bear*, *desire*, *hate*, *like*, *love*, *prefer*, *want* та *wish*. У ранньоніованглійській мові після цих дієслів уживається *to-infinitive* й *bare infinitive*. Наприклад:

(2) *I will not wish thy fortunes thrive: whoever wins, on that side shall I lose assured loss before the match be play'd* (Shakespeare, *King John*, p. 571).

Приклад (3) демонструє вживання VOSI-конструкції з *to-infinitive*:

(3) *I want more uncles to welcome me* (Shakespeare, *Richard III*, p. 417).

Зауважимо, що після дієслів, що входять до цієї групи, іменна група, яка передє інфінітиву, не може функціонувати суб'єктом пасивної головної клаузи [5, с. 1193]:

(4) *Thy fortunes will not be wished to thrive (by me)*.

Необхідно підкреслити, що існує альтернативна конструкція, у якій є іменна група з передуючим комплементайзером *for*. Завдяки цьому комплементайзеру ця група є скоріше суб'єктом інфінітивної клаузи, ніж об'єктом головного речення. Проте варто розмежовувати *for*, який є частиною прийменникових дієслів: *arrange for*, *ask for*, *care for*, *plan for*, *hope for* тощо. У таких випадках інфінітивна клауза виступає у функції прийменникового додатка. Наприклад:

(5) *She planned for the doctor to come the next day*.

Характерною рисою комплексно транзитивної комплементації є те, що два елемента в постпозиції щодо дієслова (наприклад, об'єкт та об'єктний комплементайзер) умовно прирівнюються до суб'єкта і предиката номінативної клаузи [5, с. 1195].

Здатність поділятися на два елементи семантично каузальної конструкції, що слідує за дієсло-

вом, є визначальною характеристикою комплексно транзитивної комплементації.

Розглянемо варіанти комплексно перехідної комплементації, у яких представлений прямий об'єкт з наступною нефінітною клаузою, що функціонує як предикатний ад'юнкт:

1. Інфінітив без частки *to*: (6) *What heard you him say else* (Shakespeare, *Titus Andronicus*, p. 20)?

2. Інфінітив з часткою *to*: (7) *Good Ursula, wake my cousin Beatrice, and desire her to rise* (Shakespeare, *Much Ado about Nothing*, p. 245).

3. *-ing* дієприкметник: (8) *To be brief, the very truth is that the Jew, having done me wrong, doth cause me being an old man* (Shakespeare, *Merchant of Venice*, p. 695).

4. *-ed* дієприкметник: (9) *We saw him beaten by them* (Shakespeare, *Titus Andronicus*, p. 25).

Розглянувши приклади (6)–(9) зауважимо, що нефінітні клаузи не мають свого суб'єкта, однак передуюча іменна група, що є об'єктом головної клаузи, є суб'єктом нефінітної клаузи. Ця іменна група (виражена особовим займенником в об'єктному відмінку) є «піднятим» об'єктом. Семантично вона функціонує як суб'єкт нефінітного дієслова, але синтаксично вона «піднімається» з нефінітної клаузи, щоб функціонувати як об'єкт головного дієслова.

Загалом іменна фраза, що є об'єктом головного речення, може стати суб'єктом відповідного пасивного варіанта:

(10) *I heard him swear his affection* (Shakespeare, *Coriolanus*, p. 652).

(10') *He was heard to swear his affection*.

У прикладі (10') ми спостерігаємо вживання *to-інфінітива* замість інфінітива без частки *to*. Саме здатність іменної фрази, що передє нефінітному дієслову, функціонувати як суб'єкт пасивного еквівалента є характеристикою, яка розмежовує одноперехідну комплементацію від комплексно перехідної.

Якщо говорити про комплексно транзитивну комплементацію зі структурою об'єкт + *to-інфінітив*, варто зауважити, що дієслова цієї групи є досить чисельними й семантично поділяються на групи.

Дієслова, що входять до першої та другої груп, належать до фактичних дієслів. Перша група включає дієслова, що належать до акту мовлення, а другу групу становлять дієслова, які виражають вірування. Наприклад:

(11) *... and many other evidences proclaim her with all certainty to be the king's daughter* (Shakespeare, *Winter's Tale*, p. 306).

(12) ... *but I cannot believe this crack to be in my dread mistress* (Shakespeare, *Winter's Tale*, p. 313).

Нефінітні конструкції, що слідують за ними, часто можуть замінюватися that-кляузою:

(13) ... *and many other evidences proclaim that she is the king's daughter*.

(14) *I cannot believe that this crack is in my head mistress*.

Зауважимо, що нефінітні кляузи з фактичними дієсловами зазвичай мають у своїй структурі дієслово *be* або відмінне дієслово. Коли нефінітне дієслово інше, краще вживати фінітну кляузу, окрім речень у пасивному стані, коли перевага надається нефінітній кляузі:

(15) *She was proclaimed to be the king's daughter*.

(16) *This crack cannot be believed to be in my dread mistress*.

Третя група включає дієслова наміру, наприклад:

(17) *What means the Bird, to talke thus of eating the great Eele* (Breton, *Grimellos Fortumes*).

Четверта й п'ята групи включають каузативні дієслова, наприклад:

(18) *If wrongs be evils and enforce us to kill, what folly 'tis to hazard life for ill* (Shakespeare, *Timon of Athens*, p. 532)!

До шостої групи належать дієслова модального характеру, що виражають неспроможність, дозвіл, обов'язок, наприклад:

(19) *And strange it is, that nature must compel us to lament our most persisted deeds* (Shakespeare, *Antony and Cleopatra*, p. 409).

Сьома група включає дієслова впливу, завдяки яким нефінітна кляуза набуває цілеспрямованого значення, наприклад:

(20) *I dare him therefore to lay his gay comparisons apart, and answer me declined, sword against sword, ourselves alone* (Shakespeare, *Antony and Cleopatra*, p. 484).

Якщо говорити про комплексно транзитивну комплементацію зі структурою об'єкт + *bare infinitive*, зауважимо, що до цієї групи належить відносно невелика кількість дієслів.

Першу групу формують дієслова примусового характеру, наприклад:

(21) *Keep in Tunis, and let Sebastian wake* (Shakespeare, *The Tempest*).

Друга група включає дієслова бачення та слухання, що належать до перцептивних дієслів, наприклад:

(22) *Then hear me speak in indifferently for all* (Shakespeare, *Titus Andronicus*, p. 48).

До третьої групи належать дієслова залишку (*residual*) (у цьому випадку можливе вживання інфінітива з часткою *to*), наприклад:

(23) *O, that I knew thy heart ... to ease my mind* (Shakespeare, *Titus Andronicus*, p. 67)!

Двоперехідна комплементація має у своїй структурі дві об'єктні іменні фрази: непрямий об'єкт, який зазвичай є істотою й розташований першим, і прямий об'єкт, який є чимось конкретним (*concrete*). VOSI-конструкції у функції дво-перехідного комплемента мають таку структуру: непрямий об'єкт + об'єкт інфінітивної кляузи з часткою *to*. До цього класу належать дієслова, що позначають непрямі директиви, а саме: *advise, ask, beg, beseech, challenge¹, command, counsel, detail¹, direct, enjoin¹, entreat, exhort, forbid, implore, incite¹, instruct, invite¹, order, persuade, pray¹, remind, request¹, recommend, teach, tell, urge* (дієслова, позначені ¹, не мають еквівалентної *that* конструкції з модальним чи *subjunctive* дієсловом) [5, с. 1196]. Наприклад:

(24) *Most gentle and most valiant Hector, welcome: after the general, I beseech you next to feast with me and see me at my tent* (Shakespeare, *Troiles and Cressida*, p. 106).

(25) *I do beg a little challenging boy to be my henchman* (Shakespeare, *A Midsummer Night's Dream*, p. 589).

На перший погляд здається, що цей тип комплементації не відрізняється від попередніх типів комплементації, адже має подібну структуру, а саме іменна фраза + інфінітивна конструкція. Однак різниця полягає в тому, що у двоперехідній комплементації іменна фраза, що слідує за дієсловом, є непрямим об'єктом. Коли йдеться про непряму мову, суб'єкт належить до мовця, а непрямий об'єкт – до адресата. Зазначимо, що дієслова цієї групи дозволяють тільки перший тип пасивізації. Другий тип буде неграматичним.

Нас цікавить аналіз дистрибуції VOSI-конструкцій, що виконують функцію комплемента монотранзитивних, дитранзитивних і комплексно транзитивних дієслів на матеріалі пам'яток ранньоновоанглійського періоду, оскільки комплементація вказаних дієслів становить лівову частку поміж інших типів інфінітивної комплементації в зазначений період.

У ході дослідження зафіксовано, що вживання VOSI-конструкцій у пам'ятках ранньоновоанглійської мови найчастіше спостерігається після дієслова *let* «дозволяти», яке належить до комплексно транзитивних дієслів, що становить 56% вибірки. Наприклад:

(26) *Let me have audience for a word or two* (Shakespeare, *As You Like It*, p. 420).

Досить часто VOSI-конструкції зустрічаються після дієслова спонукання – *make* «змушувати»

(11%), яке теж представлене в групі комплексно транзитивних дієслів. Наприклад:

(27) *I'll make him find him* (Shakespeare, *As You Like It*, p. 346).

Наступним за частотністю вживання є дитранзитивне дієслово прохання: *pray* «просити» (8%). Наприклад:

(28) *I pray you tell me your remedy* (Shakespeare, *As You Like It*, p. 377).

Зафіксовані випадки *VOSI*-конструкцій з дієсловом наказу *bid* «наказувати», яке також входить до групи дитранзитивних дієслів і становить 6,6%:

(29) *I remember, when I was in love I broke my sword upon a stone and bid him take that for coming a – night to Jane Smile ...* (Shakespeare, *As You Like It*, p. 351).

VOSI-конструкції спостерігаються після дієслова чуттєвого сприйняття – *hear* «чути» (5%), яке представлено в групі комплексно транзитивних дієслів. Наприклад:

(30) *I have heard him read many lectures against it* (Shakespeare, *As You Like It*, p. 377).

Також *VOSI*-конструкції зафіксовані після дитранзитивного дієслова *beseech* «благати» (3,3%). Наприклад:

(31) *I now beseech you, for your daughter's sake, to grand one boon that I shall ask of you* (Shakespeare, *The Two Gentlemen of Verona*, p. 275).

VOSI-конструкції вживаються після дієслова чуттєвого сприйняття – *see* «бачити» (2,5%), яке належить до комплексно транзитивних дієслів. Наприклад:

(32) *I am sure I saw her wear it* (Shakespeare, *All's Well That Ends Well*, p. 638).

У ході дослідження зафіксовані приклади з дієсловом *desire* «бажати» (1,5%):

(33) *But Mistress Page would desire you to send her your little page ...* (Shakespeare, *The Merry Wives of Windsor*, p. 141).

Ми можемо спостерігати *VOSI*-конструкції після дієслів *charge* «звинувачувати» (1%), *entreat* «благати» (0,7%), *teach* «навчати» (0,5%),

please «догоджати» (0,5%), *know* «знати» (0,5%). Наприклад:

(34) *Never speak: we charge you let us obey you to go with us* (Shakespeare, *Much Ado about Nothing*, 249).

(35) *I entreat you to bring but five-and-twenty* (Shakespeare, *King Lear*, 334).

(36) *I will but teach them to sing, and restore them to the owner* (Shakespeare, *Much Ado about Nothing*, 313).

(37) *If it would please him come and marry her!* (Shakespeare, *Taming of the Shrew*, 134).

(38) *You know the character to be your brother's* (Shakespeare, *King Lear*, p. 302)?

Також *VOSI*-конструкції зустрічаються після таких дієслів, як *to persuade* «переконувати», *to get* «одержувати», *to fear* «боятися», *to counsel* «рекомендувати» тощо, однак ці випадки поодинокі.

Висновки і пропозиції. Отже, одноперехідна комплементация представлена відносно невеликою групою дієслів, що позначають уподобання чи бажання або ж навпаки. У ранньоніованглійській мові після цих дієслів уживаються *VOSI*-конструкції з *to-infinitive* й *bare infinitive*, однак форма *to-infinitive* превалює над *bare infinitive*. Комплексно транзитивна комплементация зі структурою об'єкт + *to-infinitive* є досить чисельною. Комплексно транзитивна комплементация зі структурою об'єкт + *bare infinitive* спостерігається після відносно невеликої кількості дієслів. У двоперехідній комплементации іменна фраза, що знаходиться в постпозиції до дієслова, є непрямим об'єктом. Коли йдеться про непряму мову, суб'єкт відноситься до мовця, а непрямий об'єкт – до адресата. Фактичний матеріал свідчить, що функціонування *VOSI*-конструкцій в ранньоніованглійській мові є неоднорідним. Найчастотніше вживання *VOSI*-конструкції спостерігається після комплексно транзитивних дієслів, зокрема дієслова *to let*, і становить 56% усієї вибірки.

Список літератури:

1. Bresnan J. Theory of Complementation in English Syntax: Ph.D. Dissertation. MIT, 1972. 321 p.
2. Fischer O. The Origin and Spread of the Accusative and Infinitive Construction in English. *Folia Linguistica Historica*. 1989. Vol. VIII. № 1–2. P. 143–217.
3. Freidin R. Foundations of Generative Syntax. Cambridge, London: MIT Press, 1992. 359 p.
4. Pollard C. Head-Driven Phrase Structure Grammar. Chicago: CSLI and University of Chicago Press, 1993. 458 p.
5. Quirk R. A Comprehensive Grammar of the English Language. Longman, 1985. 1779 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

1. Breton N. Grimellos Fortunes. <https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/3724/breton1.html?sequence=1> (Last accessed: 31.05.2018).

2. Shakespeare W. A Midsummer Night's Dream. Comedies. London: Everyman's Library, 1994. Vol. I. P. 554–662.
3. Shakespeare W. All's Well That Ends Well. Comedies. London: Everyman's Library, 1994. Vol. II. P. 559–670.
4. Shakespeare W. Anthony and Cleopatra. Tragedies. London: Everyman's Library, 1992. Vol. II. P. 352–503.
5. Shakespeare W. As You Like It. Comedies. London: Everyman's Library, 1994. Vol. II. P. 344–451.
6. Shakespeare W. Coriolanus. Tragedies. London: Everyman's Library, 1992. Vol. II. P. 619–768.
7. Shakespeare W. King Lear. Tragedies. London: Everyman's Library, 1992. Vol. I. P. 287–439.
8. Shakespeare W. Much Ado About Nothing. Comedies. London: Everyman's Library, 1994. Vol. II. P. 237–341.
9. Shakespeare W. The Merchant of Venice. Comedies. London: Everyman's Library, 1994. Vol. II. P. 3–123.
10. Shakespeare W. The Merry Wives of Windsor. Comedies. London: Everyman's Library, 1994. Vol. II. P. 126–235.
11. Shakespeare W. The Taming of the Shrewd. Comedies. London: Everyman's Library, 1994. Vol. I. P. 106–230.
12. Shakespeare W. The Tempest. Romances. London: Everyman's Library, 1996. P. 375–462.
13. Shakespeare W. The Two Gentlemen of Verona. Comedies. London: Everyman's Library, 1994. Vol. I. P. 232–339.
14. Shakespeare W. The Winter's Tale. Romances. London: Everyman's Library, 1996. P. 257–373.
15. Shakespeare W. Timon of Athens. Tragedies. London: Everyman's Library, 1992. Vol. II. P. 505–617.
16. Shakespeare W. Titus Adronicus. Tragedies. London: Everyman's Library, 1992. Vol. II. P. 1–97.
17. Shakespeare W. Troilus and Cressida. Tragedies. London: Everyman's Library, 1992. Vol. II. P. 99–245.
18. Shakespeare W. King John. Histories. London: Everyman's Library, 1994. Vol. I. P. 523–629.
19. Shakespeare W. Richard III. Histories. London: Everyman's Library, 1994. Vol. I. P. 373–521.

VOSI-КОНСТРУКЦИЯ В ФУНКЦИИ КОМПЛЕМЕНТА ПЕРЕХОДНЫХ ГЛАГОЛОВ НА МАТЕРИАЛЕ ПАМЯТНИКОВ РАННЕНОВОАНГЛИЙСКОГО ПЕРИОДА

У статье рассматривается VOSI-конструкция в функции компонента переходных глаголов на материале памятников ранненовоанглийского периода. Исследуется VOSI-конструкция в функции компонента однопереходных глаголов с контролирующим субъектом действия, VOSI-конструкция в функции компонента комплексно переходных глаголов и VOSI-конструкция в функции компонента двупереходных глаголов в ранненовоанглийском языке. Прослеживается частота употребления VOSI-конструкции в функции компонента переходных глаголов в памятниках ранненовоанглийского периода.

Ключевые слова: VOSI-конструкция, однопереходные глаголы, двупереходные глаголы, комплексно переходные глаголы, компонент.

VOSI-CONSTRUCTION IN THE FUNCTION OF THE COMPLEMENT OF TRANSITIVE VERBS ON THE BASIS OF EARLY NEW ENGLISH TEXTS

The article deals with VOSI-construction in the function of the complement of transitive verbs in Early New English texts. VOSI-construction in the function of the complement of monotransitive verbs with the controlling subject of an action, VOSI-construction in the function of the complement of complex transitive verbs and VOSI-construction in the function of the complement of ditransitive verbs in Early New English are investigated. The frequency of use of the VOSI-construction in the function of the complement of transitive verbs in Early New English texts is observed.

Key words: VOSI-construction, monotransitive verbs, ditransitive verbs, complex transitive verbs, complement.